

LICHT.

Vandaag ik heel anders beginnen dan anders. Ik wil U namelijk iets laten zien. Een schilderij. En over dat schilderij wil ik met U nadenken. Soms hebben woorden het nodig dat ze ondersteund worden met beelden. U kent dat wel, soms kan een beeld meer zeggen dan een heel lang verhaal. Een plaatje, een televisie beeld, een krantenfoto: in een oogopslag snap je het.

Zoiets heb ik deze zomer heel sterk beleefd met de grote Nederlandse schilder Vincent van Gogh. Ik zal U laten zien wat ik bedoel:

Dit schitterende boek 'Vincent van Gogh door Vincent' (samenstelling Bruce Bernard, Amsterdam 1985) eindigt met een reproductie van een schilderij dat de titel draagt 'Korenvelden onder dreigende luchten met kraaien'. Het is een angstig schilderij en behoort tot een van Van Gogh's laatste werken. Het geeft helemaal zijn gemoedstoestand weer, vlak voor het dramatische pistoolschot dat hij op zichzelf richtte in 1890. Hij overleed aan de verwondingen. Op het doek drijven donkere wolken door een rusteloos grijs blauwe lucht. Kraaien, met enkele felle penseelstreken neergezet, schreeuwen de dood door het fletse geel van het koren. Zelfs het geel dus, de meest typerende kleur van Van Gogh, ligt er aangeslagen bij. Het landschap bezwijkt bijna onder de zwaarte van de doodsdreiging. Geel, dat is licht, dat is de uitbundige Franse zon. Gele zonnebloemen; in eindeloze variaties schildert en tekent Van Gogh deze bloemen. Open, dicht, uitgebloeid of verlept, steeds is er op een of andere manier toch de weerspiegeling van de zon in te zien. Maar in dit laatste schilderij lijkt alles verpletterd te worden, doodgedrukt, geen uitzicht meer, alleen het zwarte gat van een naderend einde.

Zelden zal iemands leven zo intens be- en geleefd worden. Wat heeft deze kunstenaar diep geschouwd. Dwars door de dingen heen zag hij verten en vergezichten die hij in beelden trachtte te vatten. Niet overeenkomstig hetgeen waargenomen wordt schilderde Van Gogh wilde niet zozeer de dingen precies zo schilderen als hij ze zag, nee, hij wilde er iets aan toevoegen; hij wilde de waarheid schilderen, met zijn doeken wilde hij het levens licht reflektieren.

Vincent zijn manier van kijken en observeren, als we dat zouden kunnen leren. Ik weet niet of U in de gelegenheid bent om langzaam te bladeren in reproductie boeken van Van Gogh. De beelden langzaam op U laten inwerken, proberen te begrijpen wat hij wil uitspreken. Voor velen van U is het lezen vaak en moeizame bezigheid. U wordt duizelig en moe van al die kleine lettertjes. Misschien is het daarom fijn naar tekeningen of schilderijen te kijken. In goede schilderijen zit zelfs vaak maar dan een verhaal. Met namen bij Van Gogh zullen we niet uitgekeken raken. Waarom niet? Omdat het geel van de lichtglans dan ook ons meeneemt en te pakken krijgt. Van kunst kan een troostende werking uitgaan. Iets heel moois kan je opbeuren, een goed stuk muziek bijvoorbeeld.

Van Gogh zijn leven eindigde nogal droevig. Ook onze levens kennen momenten, soms hele lange momenten dat het licht uitblijft. En met de profeet Jesaja schreeuwen we het uit:

'Hoe ver is de nacht, hoe ver
wachter, hoe ver is de nacht? De morgen komt, zegt de wachter,

maar nog is het nacht.'

Nee, laten we niet de donkere kanten in ons leven weg masseren, Sterker nog, pas in het licht blijkt hoe donker het was. Daarom wisselen die kleuren bij Van Gogh zich zo fel af. Daar alleen, in de zon komt aan het licht wat ons bedrukt en benauwd maakt. De kraaien die de dood verkondigen ontmoeten we persoonlijk en maatschappelijk. Of ze nu apartheid, oorlogsgeweld, racisme, sexismen of een niets ontziend kapitalisme heten, allen strekken hun begerige klauwen naar ons uit. Daar helpt alleen de milde zon van Gods eeuwige liefde tegen. Soms dreigen kraaien te winnen, ons korenveld (onze wereld, ons persoonlijk leven) een chaos. Maar heel vaak opent zich een zonnebloem;

'er zij licht', als op de eerste scheppingsdag. Wij bidden om die lichtglans in ons leven. De bijbel leert ons dat er in ieder geval een 'stille vaste ster' (gez. 483) nooit meer zal ophouden te schijnen. Er is Een geweest die de brandende liefde van God heeft opgevangen en aan ons doorgeeft van dag tot dag.

Christus zegt:

'IK ben het Licht van de wereld; wie Mij volgt, zal nimmer in de duisternis wandelen, maar hij zal het licht des levens hebben' (Joh. 8:12) Dat wij dat licht van Christus mogen ervaren, al is het elke dag maar een heel klein beetje. Zo nu en dan een glimp. In gebed, in het zingen met elkaar, alleen op onze kamers of hier samen in deze kerkdienst. En dat wij dan op onze beurt ook weer dat licht weerkaatsen en doorgeven, want de liefde van God wordt het meest manifest in en tussen mensen, daar wil zij werkelijkheid worden.

Wij zijn begonnen met een beeldens kunstenaar, laten wij eindigen met een dichter, de dichter van de psalmen.

Psalm 36:6 10

Heer, hemelhoog is uw goedertierenheid,
uw trouw reikt tot te wolken;
uw gerechtigheid is als de bergen Gods,
uw gericht is een geweldige watervloed.
Mens en dier verlost Gij, Heer.
Hoe kostelijk is uw goedertierenheid, o God;
daarom schuilen de mensenkinderen
in de schaduw van uw vleugelen;
zij laven zich aan het vette van uw huis,
Gij drenkt hen met de stroom van uw liefelikheden.
WANT BIJ U IS DE BRON DES LEVENS,
IN UW LICHT ZIEN WIJ HET LICHT.

Huub Oosterhuis

'Alles zal zwichten en verwaaien
wat op het licht niet is geijkt.
Taal zal alleen verwoesting zaaien
en van ons doen geen daad beklijft.
Veelstemmig licht, om aan te horen
zolang ons hart nog slagen geeft.
Liefste der mensen, eerstgeboren,

licht, laatste woord van Hem die leeft.'

'Maar de weg die ik ga, moet ik aanhouden;
als ik niets doen, als ik niet studeer,
als ik niet zoek, ben ik verloren. Dan ben ik te beklagen!'

(Van Gogh, Taschen Librero, blz 15)